

Коледж приватного вищого навчального закладу
«Кіровоградський інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Історія України

ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки молодшого спеціаліста

галузь знань 1301 «Соціальне забезпечення»

спеціальність 5.13010101 «Соціальна робота»

(Шифр за ОПІ ГСЕ 6)

Розроблено та внесено ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Розробники програми: _____
_____

Обговорено та рекомендовано до затвердження методичною радою
«_____» _____ 2016 року, протокол № _____

Вступ

Навчальні програму дисципліни «Історія України» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки молодшого спеціаліста за спеціальністю 5.13010101 «Соціальна робота»

Предметом вивчення дисципліни «Історія України» є історична діяльність і суспільне життя українського народу в соціально-політичній та державотворчій сферах суспільства. Об'єктом її вивчення є різноманітність подій, явищ і фактів, які відбувалися в процесі розвитку людського суспільства. Історичний досвід людства має велику пізнавальну цінність, є основою культурного й морального вдосконалення особистості. Багатство історії, її людський вимір мають виховне значення, формують історичну свідомість молоді.

Міждисциплінарні зв'язки: Знання, отримані студентами в рамках даної навчальної дисципліни в процесі навчання будуть використані при вивченні певних тем таких навчальних дисциплін як «Основи філософських знань», «Культурологія», «Соціологія».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістовних модулів:

Змістовний модуль №1. Україна від найдавніших часів до кінця XVII століття

Змістовний модуль №2 Українські землі в XVII – на початку XX ст.

Змістовний модуль №3 Новітній період в історії України.

1. Мета і завдання дисципліни «Історія України»

1.1. Основною *метою* викладання курсу є надання студентам знань про сутність соціально-політичних процесів, що відбувались у минулому й відбуваються в сучасній Україні, їх об'єктивну обумовленість, взаємозв'язки та взаємозалежність.

1.2. Основними *завданнями*, що мають бути вирішені у процесі викладання дисципліни, є:

1. Вироблення вміння аналізувати і оцінювати явища політичного розвитку українського суспільства у контексті світової історії;

2. Зіставляти історичні процеси з епохами, застосовувати набуті знання для прогнозування суспільних процесів;

3. Формування свідомості громадянина і патріота України.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні: *вміти:*

1. Порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб, спираючись на отримані знання, на основі альтернативних поглядів на проблеми.

2. Оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей.

3. Користуватися науковою термінологією.

4. Складати конспект, тези, готувати реферат, доповідь, складати список літератури за темою, брати участь у дискусії, конференції, використовувати різні джерела знань: документи, науково-популярну літературу, періодичну пресу;

5. Визначати роль людського фактора в історії, давати різнобічну характеристику історичним особам, розкривати внутрішні мотиви їхніх дій.

6. Порівнювати історичні події, процеси з періодами (епохами), орієнтуватись у науковій періодизації історії.

7. Працювати з усіма доступними джерелами знань, вміти самостійно добувати історичну інформацію за темою.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 54 години 1,5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Україна від найдавніших часів до кінця XVII століття

ТЕМА 1. ВИТОКИ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ТА ЙОГО ДЕРЖАВНОСТІ. УКРАЇНА КНЯЖОЇ ДОБИ.

Історія України як наука та навчальний предмет. Предмет і завдання курсу історії України. Місце курсу в системі гуманітарних наук вищої школи. Основні періоди історії України. Характеристика джерел з історії України.

Основні етапи розвитку первісного суспільства. Трипільська культура. Розвиток державотворчої традиції на території України: кіммерійці, таври, скіфи, сармати. Античні міста-держави Північного Причорномор'я, їх політичне та господарське життя.

Східні слов'яни у давнину, їх заняття, суспільний лад, побут, вірування. Перші державні об'єднання східнослов'янських племен на Середньому Подністров'ї.

Передумови утворення Київської Русі. Теорії походження Київської Русі. Князь Олег. Київська держава за Ігоря, Ольги, Святослава. Відносини Русі з кочівниками. Початок формування української народності. Проблема генезису української народності в історіографії. Русь і Візантія. Хрещення Русі та його історичне значення. Володимир Великий. Реформування держави. Київська Русь за Ярослава Мудрого. «Руська Правда». Міжнародні зв'язки і місце Київської Русі в історії Європи.

Причини ослаблення влади київських князів. Володимир Мономах і його боротьба за державну єдність Русі. Державні утворення Середнього Подніпров'я: Київська, Чернігово-Сіверська та Переяславська землі. Боротьба руських князівств із кочівниками.

Економічне і політичне зміцнення Галицького князівства. Внутрішня і зовнішня політика Ростиславичів. Соціально-економічний розвиток Галицько-Волинської держави. Суспільно-політичний і адміністративний устрій.

Перші завойовницькі походи монголо-татар. Битва на р. Калці. Південно-західні руські землі під ігом Золотої Орди. Ідея єдності Русі. Спроби Данила Галицького організувати антиординську коаліцію держав.

Значення Київської Русі і Галицько-Волинської держави. Їх місце та роль у формуванні українського народу і світовій історії.

ТЕМА 2. УКРАЇНА У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО ТА ПОЛЬЩІ

Зростання політичної могутності Великого князівства Литовського. Боротьба за оволодіння Галицько-Волинським князівством. Включення до складу Литви Східної Волині, Сіверщини, Київщини і Поділля. Політика великих литовських князів на українських землях. Суспільно-політичний устрій держави. Кревська унія (1385р.) Розширення південних кордонів князівства. Князь Вітовт, його внутрішня і зовнішня політика. Ліквідація удільних князівств.

Соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIV – середині XVI ст. Розвиток сільського господарства, ремесла, сільських і міських промислів. Надання магдебургського права українським містам. Формування панщинно-фільваркового господарства. Зростання залежності населення від

магнатів і шляхти. Юридичне оформлення кріпосного права. Литовські статuti (1529, 1566, 1588 pp.) Устава на волоки.

Зростання впливу Польщі на Литву. Місце українських магнатів і шляхти в політичному житті. Окаатоличення та ополячення місцевої знаті. Виникнення братств. Криза православ'я. Берестейська церковна унія 1596 р.

Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої. Україна під владою Польщі. Соціально-економічний розвиток України та суспільно-політичні зміни на українських землях у другій половині XVI- першій половині XVII ст.

ТЕМА 3. КОЗАЦТВО. НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ СЕРЕДИНИ XVII СТ.

Джерела виникнення козацтва. Причини, час і місце заснування першої Запорозької Січі. Зміни розташування Січей. Виникнення реєстрового козацтва. Формування суспільно-політичного устрою Запорозької Січі. Козацька адміністрація. Старшина, заможні козаки і козацька голота (сірома). Господарство, побут і звичаї козаків. Військове мистецтво. Духовний світ українського козацтва.

Гетьман П.Конашевич-Сагайдачний. Відновлення значення Києва як політичного і духовного центру українського народу.

Козацькі повстання під проводом К.Косинського та С.Наливайка.

Наступ магнатів і шляхти на козацькі права і вольності. Спроба уряду взяти козаків під постійний контроль. Козацькі повстання 20-30-их років XVII ст. Ординація 1638 року.

Причини, характер, рушійні сили і мета Визвольної війни. Богдан Хмельницький. Основні етапи війни. Українсько-російські зв'язки в роки війни. Українсько-російська міждержавна угода 1654 р. та її оцінка в історіографії. Відновлення війни з Польщею. Перебіг воєнних подій у 1654-1655 pp. Віленське перемир'я.

Змістовий модуль2.

Українські землі в XVII – на початку XX ст.

ТЕМА 4. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ДОБУ РУЇНИ ТА ГЕТЬМАНЩИНИ.

Гетьман Іван Виговський, його зовнішня та внутрішня політика. Гадяцький трактат. Московсько-українська війна 1658-1659 pp. Розчленування України на Лівобережжя і Правобережжя. Гетьман П. Тетеря, його діяльність.

Чорна Рада. Гетьман І.Брюховецький. Андрусівська угода. Гетьман П.Дорошенко, його боротьба за об'єднання України. Гетьманування Д.Многogrішного та І.Самойловича, їхня внутрішня і зовнішня політика. Бахчисарайський договір. «Вічний мир» 1686 р. Запорізька Січ у другій половині XVII ст. Слобідська Україна у другій половині XVII ст.

Зовнішня та внутрішня політика гетьмана І.Мазепи. Національно-визвольне повстання 1702-1704 pp. Україна на початку Північної війни. Участь українських полків у війні.

Гетьман у вигнанні. Пилип Орлик та його «Конституція». Посилення колоніальної політики Російської імперії щодо України в першій чверті XVIII ст. діяльність Першої та Другої малоросійських колегій. «Правління гетьманського уряду».

Останній гетьман України К.Розумовський. Ліквідація Запорозької Січі. П.Калнишевський. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Ліквідація решток автономного устрою Гетьманщини.

Соціальні та національно-визвольні рухи на Правобережній Україні. Коліївщина. Поділи Речі Посполитої та українські землі.

ТЕМА 5. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ТА АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЙ (XVIII – ПОЧАТОК XX СТ.)

Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ українських територій у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Російсько-французька війна 1812 р. і Україна. Економічне становище та соціальна боротьба в першій половині XIX ст. Масонство в Україні. Декабристи в Україні.

Початок українського національного відродження. Утворення Кирило-Мефодіївського товариства. Програмні твори кирило-мефодіївців. Т.Г.Шевченко в українському національному русі та вплив його творів на формування української національної ідеї.

Криза кріпосницького господарювання в Австро-Угорській імперії. Антикріпосницькі рухи в Галичині, на Буковині в Закарпатті. Політика австрійського уряду щодо українців. Реформи Марії Терезії та Йосифа II.

Діячі українського національного руху в Галичині. Демократично-просвітницький гурток «Руська трійця». Альманах «Русалка Дністрова». Західноукраїнські землі під час революції 1848-1849 рр. в австрійській імперії. Головна руська рада. Закарпатські «будителі». Лук'ян Кобилиця.

Піднесення антикріпосницького руху в Російській імперії. Підготовка та здійснення селянської реформи, її особливості в Україні.

Реформи 60-70 – х років: земська, міська, судова, фінансова, військова та їх історичне значення. Промисловий розвиток українських земель в пореформену добу. Будівництво залізниць. Швидкий розвиток важкої промисловості в Донбасі і Придніпров'ї. Притік іноземного капіталу. Народження вітчизняної буржуазії.

ТЕМА 6. УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ КІНЦЯ XIX – ПОЧ. XX СТ.

Суспільно-політичний рух у Наддніпрянській Україні у другій половині XIX ст. Польське повстання 1863-1864 рр. і Україна. Національна політика російського царизму щодо українців. Виникнення та діяльність українських громад. Валуєвський циркуляр 1863 р. Діяльність М. Драгоманова. Емський указ 1876 р. Російський громадсько-політичний рух народників в Україні.

Виникнення та діяльність українських політичних партій в Австро-Угорщині. Москвофільство і народовці. Активізація національного руху в Наддніпрянській Україні. Братство тарасівців, їх програмні засади.

Соціально-економічне становище українських земель у складі Росії. Економічна криза 1900-1903 рр. Політизація українського національного руху в Російській імперії. Формування українських політичних партій. Земсько-ліберальна опозиція царизму. Загальноросійські і українські партії в Україні.

Україна в революції 1905-1907 рр. Діяльність українських парламентських громад у I, II Державних Думах Росії.

Третьочервневий переворот. Посилення національного гніту. Столипінський циркуляр 1910 р. Столипінська аграрна реформа. Економічні і політичні наслідки реформи. Масові переселення українських селян до Сибіру і Далекого Сходу.

Поява українських організацій «Січ», «Сокіл», «Пласт». Церковне життя в західноукраїнських землях.

Плани Антанти і Троїстого союзу щодо України. Военні дії на території України. Національно-визвольний рух в умовах війни.

Змістовий модуль 3.

Новітній період в історії України.

ТЕМА 7. УКРАЇНА У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.

Україна в революційних подіях 1917 – 1921 років.

Лютнева демократична революція 1917 р. Становище в Україні після повалення царизму. Роль Центральної Ради у формуванні української національної державності. Основні напрями її внутрішньої та зовнішньої політики. Взаємовідносини Центральної Ради та Тимчасового Уряду.

Еволюція взаємовідносин Центральної Ради та більшовиків. Перша радянсько-українська війна.

Участь представників Центральної Ради в мирних переговорах у Брест-Литовську. Окупація України німецькими та австро-угорськими військами.

Криза Центральної Ради на весні 1918 року. Гетьманський переворот. Українська держава гетьмана П.Скоропадського: внутрішня політика, зовнішньополітичний курс.

Падіння гетьманського режиму. Утворення Директорії, її склад, соціальна база, політика. Відновлення УНР. Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Утворення ЗУНР. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Війна з Польщею.

Україна у 20 – 30-их рр. ХХ ст. та в роки Другої світової війни (1939 -1945 рр.).

Передумови введення НЕПу. Основні напрями реформ періоду НЕПу.

Голод 1921-1923 рр. в Україні: причини і наслідки. Утворення СРСР: передумови, плани, наслідки.

Політика коренізації, її особливості і наслідки. Українізація. Ставлення тоталітарного режиму до інтелігенції.

Формування тоталітаризму в СРСР. Утвердження режиму одноосібної влади Й.Сталіна. Сталінська індустріалізація: передумови, плани, особливості проведення, наслідки.

Остаточне згорання НЕПу. Перехід до політики колективізації. Колективізація в Україні. Голодомор 1932 – 1933 років.

Остаточне оформлення сталінського режиму. Система масових репресій в СРСР та її прояви в Україні.

Становище українського населення у складі Польщі, Румунії, Угорщини та Чехословаччини напередодні Другої світової війни.

Україна в роки Другої світової війни. Основні воєнні події на території України. Окупаційний режим та Рух опору.

ТЕМА 8. УРСР В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.

УРСР як одна із фундаторівта членів ООН.

Завершення збирання основних етнічних земель українського народу в межах єдиної держави. Операція «Вісла».

Особливості розвитку західноукраїнських територій у перше післявоєнне десятиріччя. Боротьба з ОУН-УПА. Процес відбудови в Україні. Голод 1946-1947 рр.

Спроби лібералізації політичного режиму в СРСР. Початок процесу десталінізації в Україні та реабілітації жертв репресій. Реформи М.С.Хрущова, їх суперечливий і непослідовний характер, загальна спрямованість і значення.

Заходи щодо модернізації економічної системи СРСР за часів правління М.Хрущова.

Дисидентський рух в Україні: причини виникнення, основні напрями, місце в суспільному розвитку.

Реформи середини 60-х років в СРСР та їхнє згортання. Формування кризових явищ, початок стагнації та її переростання у загальнодержавну кризу

Політичні репресії 60-70-х років. Посилення реакції в духовному житті. Поглиблення нігілістичного ставлення до національної самобутності українського народу. Спотворення історії України.

Розгортання правозахисного й дисидентського руху: О.Тихий, В.Стус, П.Григоренко, Л.Лук'яненко, В.Чорновіл та ін. Репресивні дії органів КДБ. Зростання гальмівних процесів у соціально-економічному розвитку України.

Спроби М.С.Горбачова реформувати суспільство на шляхах прискорення, перебудови, гласності. Економічна політика центрального уряду і Україна. Чорнобильська катастрофа та її наслідки.

Відновлення критики сталінізму. Зростання політичної активності народу. Гальмування перебудовних процесів в Україні. Національне пробудження українського народу.

Політизація суспільного життя. Утворення Народного руху України і перетворення його в опозиційну до КПРС силу. Перші кроки демократизації суспільно-політичного життя і утворення нових партій та громадських об'єднань. Прийняття «Декларації про державний суверенітет України».

ТЕМА 9. НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ СВІТІ.

Спроба серпневого (1991 р.) перевороту у Москві. Схвалення Верховною Радою УРСР Акту проголошення незалежності України.

Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Денонсація Договору 1922 р. про утворення СРСР. Угода про Співдружність незалежних держав.

Прийняття Верховною Радою України нормативних актів для реформування економіки на шляхах підприємства, переходу до ринкових відносин, приватизації, їх суперечливий характер. Сучасний стан і проблеми української економіки та пошук шляхів їх розв'язання. Труднощі національно-культурного відродження, розвитку науки, освіти, духовності.

Вибори 1994 р. Обрання Президентом Л.Кучми. Прийняття Конституції України 1996 р. Державотворчі процеси в Україні 1994 – 2012 р.

Зовнішня політика та міжнародні зв'язки незалежної України.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні законодавчі акти:

1. Акт проголошення незалежності України: Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

2. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою України 16 липня 1990р. - К.: Політвидав України, 1990.

3. Конституція України, 1996 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

4. Закон України "Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією" 16 березня 2005 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

5. СОТ, Україна; Протокол, Міжнародний документ від 05.02.2008

Основні доктринальні джерела:

1. Бек К. Відновлення сталінської системи в повоєнній Україні / К. Бек // Укр. істор. журн. – 2012. – № 4. – С. 127–139.
2. Бережинський В.Г. Україна в роки першої світової війни / В.Г. Бережинський. – К., 2001.
3. Бойко О.Д. Історія України. Навч. посібн. 3-тє видання доповнене / О.Д. Бойко. – К.: —Академвида, 2010. – 688 с.
4. Боплан Г. Опис України. Меріме П. Українські козаки та їх останні гетьмани / Г. Боплан. – Львів. 1990. – 653 с.
5. Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада / В.Ф. Верстюк. – К., 1997.
6. Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада й українізація військових частин російської армії / В.Ф. Верстюк // Укр. істор. журн. – 2012. – № 3. – С. 4–27.
7. Видатні постаті в історії України IX–XIX ст.: Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети. – К., 2002.
8. Винниченко В. Відродження нації / В. Винниченко. – Київ-Відень, 1920–1990. – Ч.1–3.
9. Воронцов І., Пилявець Ю. Голод 1946–1947 рр. / І. Воронцов, Ю. Пилявець. – К., 1993.
10. Гай-Нижник П.П. Державний переворот 29 квітня 1918 р.: причини та перебіг захоплення влади П. Скоропадським / П.П. Гай-Нижник // Укр. істор. журн. – 2011. – № 4. – С. 132–164.
11. Горобець В.М. Старшина Гетьманщини: неслужбовий вимір службової кар'єри провідної соціальної верстви / В.М. Горобець // Укр. істор. журн. – 2012. – № 4. – С. 52–66.
12. Геродот із Галікарнасу. Скіфія: Найдавніший опис України з V століття перед Христом. – К., 1992.
13. Грушевський М.С. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. / М.С. Грушевський. – К., 1992–1998. – Т.1–10.
14. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ ст. Нариси політичної історії / Т. Гунчак. – К., 1993.
15. Гуржій О.І., Реєнт О.П. Від гетьмана до гетьмана: рід Скоропадських в історії України / О.І. Гуржій, О.П. Реєнт. – К.; Суми: Сумський держ.ун-т, 2011. – 228 с.
16. Даниленко В.М., Смольницька М.К. Шлях до незалежності: громадські рухи й суспільні настрої в УРСР другої половини 1980-х рр. / В.М. Даниленко, М.К. Смольницька // Укр. істор. журн. – 2011. – № 4. – С. 4–22.
17. Дорошенко Д. Нарис історії України: У 2 т. / Д. Дорошенко. – К., 1991.
18. Довбня В. Січові стрільці київського формування у визвольних змаганнях 1917–1920 років: організація та правові засади діяльності / Заг. ред. проф. П.П. Михайленка. – К.: Текст, 2002. – 220 с.
19. Здобуття незалежності України 1991. Історія проголошення, документи, свідчення: У 2 т. – Житомир: Рута, 2011. – Т.1. – 752 с.; Т.2. – 896 с.
20. Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії. – К., 1993.
21. Етнонаціональні процеси в Україні: історія та сучасність. – К., 2001.
22. Єфремов С. Щоденники. 1923–1929 / С. Єфремов. – К., 1997.

23. Історія русів. – К., 1992.
24. Історія України: Навч. посіб. / В.М. Литвин, В.М. Мордвинцев, А.Г. Слюсаренко. – К., 2002.
25. Історія України: навч. посіб. / М.В. Лазарович. – К.: Знання, 2011.– 683 с.
26. Історія України. Новітня доба: навчальний посібник / В.М. Литвин, В.Ф. Колесник, А.Г. Слюсаренко та ін.; за ред. В.М. Литвина.– К.: Академвидав, 2012.–480 с.
27. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х рр.ХХ ст.). – Львів, 1992.
28. Історія Української РСР. У 8 т. – К., 1977–1980.
29. Кирило-Мефодіївське товариство. Зб. док.: В 3 т. – К., 1990.
30. Колективізація і голод на Україні 1929–1933 рр. Збірник документів і матеріалів. – К., 1992.
31. Конституція України – К., 1996.
32. Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж-Нью-Йорк-Львів, 1993.
33. Костомаров М. «Закон божий» (книга буття українського народу) / М. Костомаров. – К., 1990.
34. Котляр М.Ф. Данило Галицький / М.Ф. Котляр.– К., 2001.
35. Котляр М.Ф. «Отчина» у правосвідомості Давньої Русі / М.Ф. Котляр. // Укр. істор. журнал. – 2010. – №2 . – С.4–16.
36. Котляр М.Ф. Початки Русі. Довкола 862-го року / М.Ф. Котляр // Укр. істор. журн. – 2012. – № 2. – С. 28–41.
37. Крижицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. – К., 1998.
38. Крупницький Б.Д. Гетьман Мазепа та його доба / Б.Д. Крупницький. – К., 2001.
39. Кузнець Т.В. Історія України ХІХ століття : навч. посіб.: рек. МОН України / Т.В. Кузнець. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2011. – 354с.
40. Кульчицький С.В. Нотатки про українські революції / С. Кульчицький.– К, 2001.
41. Левицька Н.М. Історія України. Україна в світі: історія і сучасність: навчальний посібник / Н.М.Левицька.– Рек. МОН 2-ге вид., доп. і перероб.– К.: Кондор, 2012.– 424 с.
42. Лисяк-Рудницький І. Політична думка українських дисидентів / І. Лисяк-Рудницький // Нариси історії нової України. – Л., 1991.
43. Мала енциклопедія етнодержавознавства. – К., 1996.
44. Мала енциклопедія українського козацтва. – Донецьк, 2000.
45. Малий словник історії України. – К., 1997.
46. Малик Я.Й. Михайло Грушевський: в умовах більшовицького режиму: монографія / Я.Й. Малик. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. – 179 с.
47. Махно Н. Воспоминания. – К., 1991 / Н. Махно. – Кн.1–3.
48. Москвофільство: документи і матеріали. – Л., 2001.
49. Моця О.П. Синьоводська битва та її наслідки в контексті історії середньовічної Європи / О.П.Моця // Укр. істор. журн. – 2012. – №2. – С.4–10.
50. Нагаєвський І. Історія української держави двадцятого століття / І. Нагаєвський. – К., 1993.

51. Нові підходи до історичної освіти в умовах багатокультурного суспільства: навч. посіб. для студ. ВНЗ / за заг. ред. К.О.Баханова.– Рек. МОН.– Львів: ЗУКЦ, 2012.– 164 с.
52. Пиріг Р.Я. Джерела з історії Української революції 1917–1921 років: матеріали особового походження // Архіви України. – 2011. – Вип. 6. – С. 83–102.
53. Політичні партії України. Інформаційне довідкове видання. – К., 2001.
54. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. / Н. Полонська-Василенко. – К., 1992.
55. Ричка В.М. Візантійські походи київських князів в історичній пам'яті східного слов'янства / В.М. Ричка // Укр. істор. журн. – 2012. – № 4. – С. 4–20.
56. Синиця О.І. Українці за межами України / О.І. Синиця. – Івано-Франківськ, 2001.
57. Сідак В., Степанков В. З історії української розвідки і контррозвідки / В. Сідак, В. Степанков. – К., 1994.
58. Скоропадський П. Спогади / П. Скоропадський. – Київ-Філадельфія, 1995.
59. Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький / В. Смолій, В. Степанков. – К., 1994.
60. Смолій В., Степанков В. Українська національна революція ХУІ ст. (1648–1676 рр.) / В. Смолій, В. Степанков.. – К., 1999.
61. Солдатенко В.Ф. Українська революція. Історичний нарис / В.Ф. Солдатенко. – К., 1999.
62. Стоян Т.А. Політичні репресії проти учених-істориків в Україні 1930-х років / Т.А. Стоян // Вісник Академії праці та соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2010. – № 2. – С. 118–124.
63. Тисяча років української суспільно-політичної думки: В 9 т., 14 кн. / Гол.редкол. Т. Гунчак. – К., 2001.
64. Толочко П.П. Київська Русь / П.П. Толочко. – К., 1995.
65. Толочко П.П. Ярослав Мудрий / П.П. Толочко. – К., 2002
66. Україна крізь віки: У 15 т. – К.: Альтернативи, 1998.
67. Україна: ХХ століття: У 2 кн. / В. Литвин, В. Смолій, М. Шлаковатий. – К., 2002.
68. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У 2 т. – К., 1996.
69. Українське козацтво. Мала енциклопедія. – К., 2002
70. Універсали Богдана Хмельницького. 1648–1657. – К., 1998.
71. Універсали Івана Мазепи. – К., 2002.
72. Федорук Я.О. Українська проблематика на віленських переговорах між Річчю Посполитою та Росією восени 1656р. / Я.О. Федорук // Укр. істор. журн. – 2012. – № 5. – С. 52–64.
73. Хрестоматія з історії України. – К., 1993.
74. Центральна Рада: Український державотворчий процес: У 2 ч. – К., 1997.
75. Чайковський А.С. Плен. За чужие и свои грехи / А.С. Чайковський. – К., 2002.
76. Чорнобиль. Зона відчуження – К., 2001.
77. Чухліб Т. Козаки та яничари. Україна у християнсько-мусульманських війнах 1500–1700 рр. / Т. Чухліб. – К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2010. – 446 с.

78. Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. ЧК–ГПУ–НКВД в Україні: особи, факти, документи / Ю. Шаповал, В. пристайко. – К., 1997.

79. Шкуратенко О.В. Висвітлення представництва Української РСР у діяльності Комісії ООН з прав людини в засобах масової інформації (40-і – 60-і роки ХХ ст.) / О.В. Шкуратенко // Засоби масової інформації як один із чинників формування громадського суспільства. – К.: Синопис, 2010. – С. 90–95.

80. Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст. / В. Щербак. – Київ, 2000.

81. Щербак Н.О. Національна політика царизму у Правобережній Україні (кінець XVIII – початок ХХ ст.) / Н.О. Щербак. – К., 2005. – 616 с.

82. Щербатюк В.М. Селянський повстанський рух в Україні 1917–1921 років: українська історіографія / В.М. Щербатюк. – К.: Наукова думка, 2012. – 528 с.

83. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: В 3 т. / Д. Яворницький. – К., 1991.

84. Яворницький Д.І. Вольності запорозьких козаків: Історико-топографічний нарис / Д.І. Яворницький. – Д., 2002.

85. Яковенко Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Н.М. Яковенко. – К.: Генеза, 2001. – 532 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://history.franko.lviv.ua> – довідковий сайт.
2. <http://ukrknyga.at.ua> – безкоштовна бібліотека української літератури
3. <http://litopys.org.ua> – сайт, на якому зібрані в першу чергу першоджерела а також наукова література в галузі української культури та історії.
4. <http://www.history.org.ua> – сайт інститута історії України НАН України
5. <http://www.pamjatky.org.ua> – український пам'яткоохоронний ресурс
6. <http://www.etnolog.org.ua> – сайт інститута мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання - іспит.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Сума балів за всі види навчальної роботи	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	Відмінно	зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C	Задовільно	
67–74	D		
60–66	E		
35–59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни